

# DE LIVING

NL

ERSAN MONDTAG

Duur van de voorstelling: 1 u 10 min

Taal: zonder woorden

Première: 15.05.2019 in NTGent Arca

Gelieve uw gsm uit te schakelen tijdens de voorstelling.

Het is niet toegestaan om audiovisuele opnames te maken

NTGent

*'De l'ombre ou du reflet, l'on peut dire qu'il est dans sa nature de relier le sujet ou la personne humaine à sa propre image ou à son double. La personne qui s'est indentifiée à son ombre et a assumé son reflet se transforme toujours. Elle se projette le long d'une irréductible ligne fugitive. Le je s'unit à son image comme à une silhouette, dans un rapport purement ambigu du sujet avec le monde des reflets. Située dans la pénombre de l'efficacité symbolique, la part d'ombre est ce domaine au seuil du monde visible. [...] On pénètre dans le domaine fantomal, c'est-à-dire dans le monde à la lisière de la vie, comme par la bordure. Le domaine fantomal est une scène où s'accomplissent en permanence des événements qui ne semblent jamais se coaguler au point de faire histoire. La vie s'y déroule à la manière d'un spectacle où le passé se trouve dans l'avenir et l'avenir dans un présent indéfini. Il n'y a plus de vie que fêlée et mutilée – le règne des têtes sans corps, des corps sans têtes, des soldats morts que l'on réveille et dont on remplace les têtes qui avaient été coupées par d'autres. Cette vaste opération de substitution n'est pas sans dangers, surtout lorsque, conséquence d'une erreur, la tête d'un fantôme est placée en lieu et place de la tête de quelqu'un d'autre.'*

Uit Achille Mbembe's *Critique de la raison nègre*

# CREDITS

Spel	Doris Bokongo Nkumu Nathalie Bokongo Nkumu
Regie	Ersan Mondtag
Componist	Gerrit Netzlaff
Dramaturgie	Eva-Maria Bertschy
Acteercoach	Oscar Van Rompay
Bewegingscoach	Stella Höttler
Wetenschappelijk advies	Prof. Benigna Gerisch
Decor- en kostuumontwerp	Ersan Mondtag
Regieassistent	Liesbeth Standaert
Productieleiding	Sebastiaan Peeters
Geluidstechniek	Raf Willems
Lichttechniek	Dennis Diels
Decorplan	Tony Morawe
Decor	Luc Goedertier Eva Devriendt Kachiri Faes
Kleedsters	An De Mol Isabelle Stepman Mieke Van der Cruyssen

Productie: NTGent

Co-productie: Kunstenfestivaldesarts (Brussel), La Villette (Parijs),  
HAU Hebbel am Ufer (Berlijn), Theaterfestival Boulevard  
(’s Hertogenbosch).

Deze productie werd gerealiseerd met de steun van  
de Belgische Tax Shelter.



Heb je vragen over zelfmoord? Bel gratis en anoniem naar 1813.

## ERSAN MONDTAG

Ersan Mondtag werd in 1987 in Berlijn geboren en werkt op de grens theater en muziek, performance en installatie. In 2015 ging *Tyrannis* in première in het Staatstheater Kassel, waarmee hij werd geselecteerd voor het Berliner Theatertreffen 2016. Het vakblad *Theater Heute* riep Mondtag in 2016 uit tot Jonge Regisseur van het Jaar en Decor- en Kostuumontwerper van het Jaar. Met *Die Vernichtung* (tekst: Olga Bach), geproduceerd bij Theater Bern, werd hij voor de tweede keer op rij uitgenodigd voor Theatertreffen. *Das Internat* (Schauspiel Dortmund) werd eveneens uitgenodigd voor het prestigieuze Festival in Berlijn.

## DORIS & NATHALIE BOKONGO NKUMU

Doris Bokongo Nkumu & Nathalie Bokongo Nkumu, ook bekend als *Les Mybalés*, begonnen hun dansparcours in 2010 aan Gare du Luxembourg in Brussel. De tweelingzussen leerden er dansen bij bekende dansers uit de hip-hop scene in Brussel. Om meer ervaring op te doen, namen ze deel aan *battles*. In 2012 introduceerde Zach Swagga het duo in de creatieve sector. Sindsdien maken de zussen voorstellingen. Met *À travers l'autre* was hun eerste eigen danscreatie. Die was o.a. te zien in KVS, waar ze ook artists-in-residence waren. Ze speelden mee in *Malcolm X*, een voorstelling van Junior Mthombeni, Cesar Janssens en Fikry El Azzouzi.

# DE LIVING

Het laatste levensuur van een gewone mens. De voorstelling begint wanneer een vrouw thuiskomt in haar woonkamer en eindigt met haar zelfdoding. Of is het andersom? Kan dit uur ook achterstevoren worden verteld, waarbij ze terug tot leven wordt gewekt?

Antigone, Ophelia, Hedda Gabbler, in de theatergeschiedenis wordt een vrouw die zelfmoord pleegt, weggezet als rebels en gekweld. Die houding kan enkel bewonderd worden in de perfectie van haar dode lichaam. Van bij het begin weet je dat ze in de laatste act zal sterven, maar toch kom je kijken. Gewend aan het gevoel van onafwendbaarheid, kijken we toe terwijl de dood dichterbij komt. Die opnieuw en opnieuw zien, lijkt op onze ervaring van existentiële machteloosheid. Is er een manier om daar uit te breken?

*De Living* verbeeldt de laatste scène vlak voor een vrouw zich van het leven berooft. We zien haar laatste gebaren, de poging om de normaliteit te behouden, een moment van besluitvaardigheid, dan aarzeling, de wil om te leven die tot zwijgen moet worden gebracht, en plotselinge paniek. Het publiek weet niet wat de vrouw tot zelfmoord drijft. Je kan alleen maar speculeren over haar verleden. Een ongelukkige liefdesrelatie? Is ze misschien niet bestand tegen de voortdurende druk van de samenleving? Of vertelt de laatste scène in het leven van deze vrouw minder over het individuele lot dan over de tragische ervaring van de mensheid in een dystopische maar nabije toekomst?

Haar dood zou dan een manifestatie zijn van een algemene vermoeidheid, een massale ziekte, zoals aan het begin van het nieuwe millennium gediagnosticeerd door de Franse socioloog Alain Ehrenberg. Maar misschien liggen de oorzaken van haar depressie veel verder terug, in een geschiedenis die even pijnlijk is als genegeerd, zoals beschreven door de Kameroense politicoloog Achille Mbembe: aan het begin van de transnationale slavenhandel,

toen mensen andere mensen als handelswaar begonnen te behandelen en muren gingen bouwen om te voorkomen dat een deel van de mensheid een aandeel in de rijkdom van de wereld zou hebben. In de nabije toekomst zal de meerderheid van de mensen zelfs niet meer nodig zijn als slaven. In de laatste scène voor de dood worstelen we nog steeds met een impulsieve angst voor een externe bedreiging, maar tegelijkertijd weten we dat we ons met alles wat we doen voorbereiden op een collectieve zelfmoord door het klimaat neer te laten storten.

Maar wat we in het theater leren over de wereld van vandaag, terwijl we deze laatste scène keer op keer bekijken, is veel dubbelzinniger. Misschien zijn de verschillende nachtmerrieachtige diagnoses van onze tijd slechts gebaseerd op de waanideeën van een paar profeten die een effectieve apocalyptische mediacampagne verspreiden. En zelfs als we de tijd zouden kunnen terugdraaien, zouden we waarschijnlijk niet weten wat we anders hadden kunnen doen. Of was er dat ene moment in de tijd dat we de zelfmoord hadden kunnen afwenden? Hoe kunnen we de kracht terugwinnen om dit gevoel van machteloosheid en verlamming, dat onze samenleving steeds meer domineert, te overwinnen?

# IS ER EEN WERELD HIERBUITEN?

Een interview met regisseur Ersan Mondtag

Het is wellicht ongeoorloofd om een regisseur te vragen waarover het in zijn stuk gaat, maar toch interesseert jouw antwoord me.

Op het toneel zien we een woonkamer, in tweevoud, identiek. Het stuk begint met een vrouw die aan een tafel zit en zich meteen van kant maakt. Vervolgens ligt ze dood op de grond. Dat gebeurt aan de rechterkant van het toneel. Na een tijdje komt dezelfde vrouw aan de andere kant van het toneel weer op. De scène lijkt van voor af aan te herbeginnen. En dan begint op een gegeven moment de vrouw rechts, die op de grond ligt, alles achterstevoren terug te spelen tot op het punt waarop beide situaties samenvallen. En dan gebeurt er iets dat ik nog niet kan verklappen. Dat is de basissituatie. Dat is de handeling van het stuk. Hoe die moet begrepen worden, vergt een bepaalde kijk op het toneel, op het toneelbeeld. Want daarin zijn bepaalde aanwijzingen verwerkt. De inhoud ontstaat pas vanuit de combinatie van de handeling met de ruimte, met het beeld.

De scène kan niet gesitueerd worden in een duidelijk gedefiniëerde werkelijkheid of een historisch moment. De verwijzingen in het stuk zijn daarvoor te contradictorisch en te ambigu. Het stuk valt als het ware buiten de tijd.

Er zijn veel elementen die geen buitenwereld definiëren, maar toch een idee geven over hoe de toestand van de buitenwereld zou kunnen zijn. Zo heeft de kamer bijvoorbeeld geen ramen, maar zien we in plaats daarvan hoe op het behang takken met bloesems en vogels zijn geschilderd. Geleidelijk aan ontdekt de toeschouwer steeds meer details. We zien een vogel in een kooi. Wanneer de vrouw op het toneel de kasten opent, zien we geordende blikjes. Waarom zijn die blikjes er? Welke kleren hangen er in de kast? Is er wel een buitenwereld?

De buitenwereld is onzeker. Er is wel een deur, maar waar die naartoe leidt, is onduidelijk. De toeschouwer kan er alleen maar over speculeren. We weten even weinig over het leven van de vrouw die zelfmoord pleegt en zijn in die zin vrij om erover na te denken. In ieder geval begint het stuk aan de linkerkant van het toneel met een vrouw die thuiskomt van haar werk.

De woonkamer is een privéomgeving. Richard Sennett beschrijft in zijn boek *The Fall of Public Man* hoe in de moderne tijd de scheiding tussen de private en de publieke sfeer geleidelijk aan is opgelost en daardoor zowel de private ruimte als de publieke ruimte zijn verdwenen. De stadsparken werden kleiner, mensen kwamen elkaar niet meer tegen op straat om informatie uit te wisselen, de straten werden overgangsruidtes, doorgangsruidtes. Rond dezelfde tijd werd ook de theaterzaal verduisterd. De toeschouwers mochten niet meer met elkaar praten en het podium werd een ruimte waar de toeschouwer enkel nog naar kon kijken. In die hermetisch afgesloten ruimte werd een verhaal verteld en gaven acteurs uiting van voorheen private gevoelens als jaloezie, haat en hebzucht. De psychologie kwam centraal te staan, terwijl de moraal en de transcendentie aan betekenis inboetten. Net daarom ben ik geïnteresseerd in de woonkamer: we krijgen een inkijk in een ruimte die verondersteld wordt privé te zijn. Maar in de scenografie zijn er veel aanwijzingen die erop wijzen dat deze ruimte ook een openbare ruimte is.

*De Living* is een soort kamerspel waarin het personage alleen met zichzelf communiceert, met haar spiegelbeeld. Ze observeert zichzelf in een private ruimte, maar ze wordt wel volledig bepaald door haar omgeving. Dat heeft iets verontrustend. Juist omdat we al lang geleden hebben moeten beseffen dat individualiteit een illusie is en dat we allemaal op de een of andere manier gelijkgeschakeld zijn. Iedereen wil ontkomen aan de maatschappelijke conditionering van zijn bestaan, vooral in tijden waarin niemand nog in een betere toekomst gelooft.

Mij interesseert in dit stuk de onafwendbaarheid van de vreselijke daad. De toeschouwer weet vanaf het begin dat de vrouw uiteindelijk



zelfmoord pleegt. Het gaat dus om de onveranderlijkheid van de geschiedenis, de loop der dingen en de aanvaarding, over de onmacht. En daar gaan wij mee aan de slag. Zijn de dingen echt onafwendbaar? Is er een bepaald narratief dat we steeds opnieuw moeten vertellen? Zijn bepaalde mensen eigenlijk altijd slachtoffer? Of kunnen we dat ook doorbreken? Kunnen we een historische overlevering als basis van een hedendaagse bespiegeling ook gewoonweg verstoren om zo een volledig nieuwe kijk op het heden te bekomen?

Het is niet voor het eerst dat in je toneelstukken de personages op het podium niet spreken, dat ze als het ware *sprakeloos* zijn.

Dat betekent nog niet dat er geen taal gebruikt wordt. Taal ontstaat in het denken van de ontvanger in relatie tot wat hij te zien krijgt. Ik heb ervaren dat de verbale communicatie met het publiek op de een of andere manier gedreven en vrijer is wanneer er op het toneel niet wordt gesproken. Het gesproken woord definieert: het legt heel wat zaken vast en zorgt ook voor beperkingen, omdat het iets concreets op een heel concrete manier wil vertellen of zelfs uitleggen. Bij het bekijken van een beeld wordt de toeschouwer veel sterker uitgedaagd, want dan moet je je eigen denken de ruimte geven.

Zorgt het voor onrust als je aan het begin van de repetities vanuit de lege ruimte iets moet creëren?

Het is net bevredigend om een zeer eenvoudig idee naar het toneel te vertalen en je vervolgens toe te leggen op de ontwikkeling ervan. Er waren natuurlijk enkele films die ons inspireerden om deze basis-situatie te creëren, en ook videoclipps. Achterstevoren spelen werd pas mogelijk dankzij film. In het theater is het eigenlijk onmogelijk. De mens is niet gemaakt om dingen in omgekeerde volgorde te doen. Niet in zijn denken, maar ook niet fysiek of technisch. Het lichaam kan de wetten van de zwaartekracht niet uitschakelen. Die legt een bepaalde bewegingsrichting en een bepaalde ritmiek op aan het lichaam. Wanneer bijvoorbeeld iemand op de grond valt, versnelt de beweging naar de grond toe. Als je die beweging in omgekeerde volgorde wil spelen, zou je op de grond moeten gaan

liggen en dan eerst heel snel en vervolgens langzaam moeten opstaan. Dat is fysiek onmogelijk.

In dit stuk is de actie zeer beperkt. Er gebeuren maar heel weinig en heel eenvoudige, dagelijkse handelingen op het podium.

Heeft

reductie in de kunst iets bevrijdends?

Meestal heb ik veel tijd nodig om mijn denkproces zo in gang te zetten dat ik niet langer alleen maar informatie orden, maar er ook over begin na te denken. Er zijn altijd twee fasen. Eerst zie en hoor ik iets. Dat is het moment waarop ik iets opneem, waarop ik dus informatie krijg. Gereduceerd werken, of beter gezegd langzamer werken, zorgt er meestal voor dat ik veel sneller gedachten ga produceren die uit mijzelf komen. Als dingen snel gebeuren, ben ik meestal bezig met het simpelweg stockeren van die informatie. Daarbij denk ik echter niet na. En dan mis ik ook veel informatie, en uiteindelijk ben ik dan ontevreden over dat proces. Daarom vind ik traagheid interessanter.

Interview: Eva-Maria Bertschy

Vertaling: Koen Van Caekenberghe



# ALLES OVER HET NIEUWE SEIZOEN

Blijft Milo Rau ook in het tweede seizoen trouw aan zijn manifest? Blijft hij proberen de wereld te veranderen? Welke makers nodigen we uit?

Ontdek vanaf 22 mei 2019 op onze website wat we volgend seizoen in petto hebben of volg ons op Facebook!

[www.ntgent.be](http://www.ntgent.be)